

Σεισμοί

Συνοπτικόν

Σειμογραφίαι 47

Τα Ζητήματα ὅρα ε-
δομένον
σερίδα.

ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὸ μετὰ ταῦτα, οἱ δὲ κατὰ καιροὺς πρό-
μαχοι αὐτῆς ἔνθεν ὠχυροῦντο ὅπισθεν τῶν προμαχῶνων
τούτων, ἐτέροθεν δὲ ἐλάμβανον τοὺς ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας
τοῦ Φωτίου ἀγῶνας ὡς παράδειγμα ἀξιομίμητον. Ἐὰν ἡ
Ἀνατολὴ δὲν ὑπετάγη τῇ Δύσει, ὀφείλεται τῷ Φωτίῳ.
Διότι ἐὰν ὁ Φώτιος ἐμιμεῖτο τὸν Ἰγνατίον, δὲν συνεκρότει
δὲ τὴν Ἡν Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ἅπαντα ἡ Ἀνατολὴ θὰ
ὑπετάσσετο τῷ Πάπᾳ. Ὁ Φώτιος, οὐ μόνον ἀνέτρεψε τὰ
ἐπὶ Ἰγνατίου γενόμενα καὶ ἔστησε τὸ ἑαυτοῦ ὀρθοδοξόν
ἔδρυμα, ἀλλὰ καὶ τὴν Βουλγαρίαν αὐτὸς ἔσωσε τῆς ἑτερο-
δοξίας· καὶ ἐὰν οἱ Βούλγαροι διέσωσαν τὴν ὀρθὴν πίστιν,
ταύτην ὀφείλουσι τῷ Φωτίῳ. Ἴδου οἱ λόγοι, δι' οὓς οἱ Πα-
πισταὶ πνέουσι μένεα κατὰ τοῦ Φωτίου. ἔχουσι δίκαιον·
ὅτι ἐὰν δὲν ὑπῆρχε Φώτιος, ἀληθὴς δὲν θὰ ὑπῆρχε σχίσμα,
ἀλλὰ δὲν θὰ ὑπῆρχε καὶ Ἑλληνισμός καὶ ὀρθοδοξία, ἀλλὰ
θὰ ὑπῆρχε πνευματικὴ βασιλεία καὶ φρονήμα φρονητικόν
καὶ ἐθνικὸν πεπλανημένον.

Ὁ Φώτιος περιέσωσεν ἀμφοτέρω κατὰ πόλεμῳ τὴν Δυ-
τικὴν ἐπιδρομὴν.

† Ὁ Πενταπόλεως ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ ΚΕΦΑΛΑΣ

Διευθυντὴς τῆς Ριζαρείου Σχολῆς

[Σηλυβριανός]

Ἀποστάσα εἰς τὴν Ἰταλίαν
εἰσεληγρίδας 98 1897.

ΤΑ ΖΓΟΡΑΦΑ

ΩΣ ΚΕΝΤΡΟΝ ΤΩΝ ΣΕΙΣΜΩΝ ΤΗΣ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ ΚΑΙ ΛΕΙΨΑΝΟΝ
ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΝΗΣΩΝ ΤΟΥ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ ΠΡΟ
ΑΜΝΗΜΟΝΕΥΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΚΑΤΑΠΟΝΤΙΣΘΕΙΣΑΙ

ΥΠΟ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Β. ΦΑΡΔΥ

του Σαμοθρακος

Τῆς Ζγόρας εἶναι τοιζήρηκε, υψάλος πέτρα, ἐν νη-
νεμιά μόνον. Καὶ κακίστα, ὅποτε συνεπεία βορειο-
ανατολικοῦ ἀνέμου ἀποσυρονται τὰ θαλασσία ὑδά-
τα, ὁρατὴ τοῖς παραπλευροῦσι ταυτὴν, λίαν δ' ἐπικινδυνὸς τοῖς
ναυτιλλομένοισι, κείμενη ἐν τῷ Θρακικῷ πελάγει μεταξύ Θρα-
κικῆς Χερσονήσου καὶ Σαμοθρακῆς, εἰς ἐξ περιποῦ μιλίων ἀπο-
στασιν ἀπὸ τοῦ Ἀγκίστρου, ἀκρας ὀνομαστῆς ἐπὶ τῆς βορειοα-
νατολικῆς παραλίας τῆς νήσου Σαμοθρακῆς. Ἡ υψάλος αὕτη,
ἐν καιρῷ γαλήνης, διακρίνεται ἐπίσης ἐκ τινος ὑγρᾶς ἐλαιωδούς
οὐσίας, ἐπιπλευσῆς ἐπὶ τῶν περὶ αὐτὴν ὑδάτων τῆς θαλασ-
σῆς καὶ ἀποπνευσῆς ὀξείαν καὶ πνιγῆραν τινὰ ὁσμήν πετρε-
λαιου. Κεῖται δὲ γεωγραφικῶς ἐπὶ τοῦ σημείου ἐκείνου, ἐν
τῷ ὁποίῳ συναντῶνται ἡ 40⁰, 28' μοῖρα τοῦ βορείου πλά-
τους μετὰ τῆς 25⁰, 51' τοῦ μεσημβρινου, κατὰ τὸν Πι-

ναχα ον εδημοσιευσεν ο κ. A. Conze, εν τω Reise auf den Inseln des Thrakischen Meeres. (1)

Η υφαλος αυτη εφειλκυσε κατα πρωτον την προσοχην μου τω 1874, οποτε, επιβαινων ιστιοφορου πλοιου και ευρεθεις εν καιρω γαληνης πλησιον αυτης, ηδυνηθην ιδιαις ομ-μασι να ιδω την επι της θαλασσης πλεουσαν ελαιωδη ου-σιαν, να δοκιμασω εξ ιδιας αντιληψεως την οσμην και πει-σθω επι τελους, οτι προκειται ενταυθα περι πετρελαιου, του οποιου η πηγη βεβαιως κειται εν τω σωματι του υφαλου τουτου πετρου.

Οτε δε τω 1877 εκτιζετο εισετι η Εκκλησια της Σαμο-θρακης, (2) παρουσιασθεις αυτοκλητως, κατα μηνα Μαϊον του αυτου ετους, τοις επιτροποις της Εκκλησιας ο σπογγα-λιευς καπεταν-Νικολαος εκ Συμης, προσεπεινεν αυτοις, ινα τω δωσωσιν εργατας και πλοιον φορτηγον, οπως εξαγαγη δια την Εκκλησιαν εκ του πυθμενος της υφαλου Ζγοραφα τους μαρμαρινους κιονας, οιτινες ευρισκονται εκει. Κεντηθεις ο' εκ της προτασεως ταυτης, εζητησα λεπτομερεστερας πλη-ροφοριας περι του πραγματος και εμαθον, οτι ο βραχος της υφαλου Ζγοραφα ειναι μεγας και ονομαστος δια τε το πο-σος και το ποιον των σπογγων, οιτινες φυονται επ' αυτου, οτι η επ αυτου σπογγαλεια ειναι λιαν επικινδυνος δια την συχνην φοιτησιν εκει υπερμεγεθων και παντος ειδους ιχθυων και, οτι επ' αυτου ευρισκονται πολλα ιχνη κτιριων, εφ' ων διακρινονται αι θυραι, τα παραθυρα, κιονες, κιονοκρανα, μαρ-μαρα και εν γενει πολλα λειψανα, μαρτυρουντα την παλαι

1. Hannover, 1860.

2. Mittheilungen des K. Deutschen arch. Instituts, Athen 1893, Τομ. XVIII, σελ. 348, εν τη υποσημειωσει.

ποτε κατοικήσιν του μερους εκείνου. Ακριβώς δε, η τελευταία αυτή ειδήσις διηγείρεν εν εμοι τον ποθον της μελέτης του θεματος τούτου. (1) Βεβαίως, η παρουσία τοιαύτης υλης εν τῷ πυθμενι της θαλάσσης, συνεπαγεται το συμπέρασμα, οτι παλαι ποτε το μέρος εκείνο εκειτο υπερανῶ της επιφανειας της θαλάσσης και οτι, συνεπειᾷ γεωλογικῶν μεταβολῶν ἐξ ηφαιστειῶδους, η, ἀλλης τινος αιτίας, κατεποντίσθη. Τούτο δε βεβαιουσιν αποχρῶντως τα τε διαφορα φυσικα φαινόμενα και αι μαρτυριαι των αρχαιων συγγραφεων.

Η παρουσία πετρελαιοῦ ἐπὶ της υψαλου Ζγορφα, τα θερμα μεταλλικα ὕδατα των Θερμων ἐπὶ της νησου Σαμοθρακης(2) και ο ακαταπαυστος ὑποχθινος βρομος μετα δονησεων κατὰ το μαλλον και ἥττον σπρόγγον του εδαφους αὐτης μαρτυροῦσι την παρουσίαν μεταλλων ἐν τοις στερνοις του ρυκ ευαγκάλου τούτου ογκου και την ακαταπαυστον ηφαιστειωδη ἐργασίαν ἐν αὐτῷ. Τα ὄρη και περικαλλη οικόδομηματα των Καβειρων, το Αρσανεϊον, το Πτολεμειον, η Στοα, ὡς ἐκ των τελευταίων αρχαιολογικῶν ερευνῶν κατεδείχθη, κατερρευσαν ὑπο σεισμων (3), η δε διευθυνσις των καταπεσον-

1 Ἑτερα μελέτη μου ἐξ ἰσου ενδιαφερούσα την Θρακην και την Σαμοθρακην ειναι «Τα ἐπὶ της νοτιου Θρακιῆς παραλιας Σ α μ ο θ ρ η ἴ κ ι α τ ε ι χ ε α», ἀναγνωσθεῖσα ἐν τη τακτικῇ συνεδριάσει του ἐν Κων/πολει Ἑλλ. Φιλολογ. Συλλογου τη 29 Ἀπριλίου 1896. και δημοσιευθεῖσα ἐν τῷ «Ἑβρῳ» Ἀδριανουπολεως τη 12 Ἰουν. 1896. Ἔτος Ε'. αριθ. 66 και 67.

2. «Τα θερμα λουτρα της νησου Σ α μ ο θ ρ α κ η ς» ὑπο Ν. Β. Φαρδου, ἐν τῷ «Ἑβρῳ» Ἀδριανουπολεως, 3 Ἰουλίου 1896. Ἔτος Ε'. αριθ. 72.

3. Archives des missions scientifiques etc. 2me serie, Tom. IV, 2me livraison. Paris, 1867, pag. 254. — Neue archeol. Un-

των κιονων μαρτυρει, οτι η διευθυνσις των σεισμων εκεινων ητο απ' ανατολων και βορρα προς δυσμας και νοτον. Η γη, οι λιθοι, και η καθολου αποψις του εδαφους της νησου Σαμοθρακης μαρτυρουσιν, οτι προ αμνημονευτων χρονων υπεστη μεγαλας γεωλογικας μεταβολας και εδαφικας αναστατωσεις, ο δε διασημος γεωγραφος του αιωνος κ. E. Kiepert, ανεκκλυψεν επι της υψηλοτατης κορυφης της Σαμοθρακης, μεταξυ των ορεων Φεγγαρι, Αγιος Ηλιας και Αγια Σοφια, τον κρατηρα μεγαλου ηφαιστειου προ εκατονταδων αιωνων αποσβεσθεντος (1).

Ο σεισμος της 28)9 Φεβρουαριου 1893 (2), ειναι εξ εκεινων, οτινες κατα περιόδους επαναλαμβανομενοι αφηκαν ιχνη της διαθασεως αυτων. Η εμφανισις των θερμων μεταλλικων υδατων και η καταπτωσις των αρχαιων νανων της Παλαιοπολεως, βεβαιως εις τοιουτου ειδους σεισμικας δονησεις οφειλονται. Δε, κατα τον τελευταιον τουτον σεισμον, απο των Θερμων μεχρι του Κηπου μεγα ρηγμα εις τους προποδας του ορους, η καθιζισις του εδαφους καταστασιν της παραλιας εν τω ιδιω τουτω μερει, και το μεγα κυμα, οπερ κατεκλυσε την ιδιαν ταυτην παραλιαν προς στιγμην και παλιν εις τα ιδια επανηλθεν, ειναι τρανα μαρτυρια περι του κεντρου της καταστροφης του τελεутαιου τουτου σεισμου. Μαλιστα δε,

tersuhungen auf Samothrake, von A. Conze, A. Hauser, O Bendorff, Wien, 1880. Band. II, S. 116.

1. Την ειδησιν ταυτην κατα πρωτον εσχον παρα του D. Abrad von Degen εκ Βουδαπεστις, επισκεφθεντος την Σαμοθρακην τω 1889, χαριν ζωολογικων, βοτανικων και ορυκτολογικων ερευνων.

2. «Οι σεισμοι της Σαμοθρακης» του 1893, υπο N.B. Φαρδου, εν τω «Νεολογω» Κων/πολεως, ετος ΚΖ'. αριθ. 7049, 7051, 7071, 7173, ετος ΚΗ', αριθ. 7199, 7359.

ἡ παραλία τοῦ Ἀγκιστροῦ, ἤτοι ἀκριβῶς τὸ μέρος ἐκεῖνο, ὅπερ ἀνταποκρίνεται εἰς τὰ Ζγοραφα, ὑπεστή τὴν μεγαλει-
 τεραν ζημιαν. Τὸ σεισμικὸν κυμα, ἔχον υῦψος πέντε περιπου
 μετρῶν, κατεκλύσεν ὅλην τὴν ἐκεῖ πλησίον ἐπιπέδον γῆν καὶ
 παρέσυρε πάντα τὰ ἐπ' αὐτῆς, αἱ δὲ οἰκοδομαὶ τοῦ ἐκεῖ
 Ἰβηριτικοῦ Μετοχίου ἐγείναν ἐν ἀκαρεὶ σώρος λίθων ἀμορφος.
 Ταῦτα λοιπὸν πάντα ἔχων ὑπ' ὄψιν, δὲν ἐδίστασα, ἡδὴ
 ἀπο τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, νὰ θεωρήσω τὸ μέρος ἐκεῖνο ὡς κεν-
 τρον τῶν τελευταίων τούτων σεισμῶν, μετ' ἐπιφυλαξέως
 δὲ καὶ παντῶν τῶν προγενεστερῶν.

Κατὰ τὸν Διοδώρον τὸν Σικελιωτὴν αἱ Σαμόθρακες ἱστο-
 ροῦσι πρὸ τῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις γενομένων κατακλυσμῶν
 ἕτερον ἐκεῖ μέγαν γενέσθαι, τὸ μὲν πρῶτον τοῦ περὶ τὰς Κυα-
 νέας στόματος ῥαγέντος, μετὰ δὲ ταῦτα τοῦ Ἑλλησπόντου·
 τὸ γὰρ ἐν τῷ Πόντῳ πέλαγος λίμνη ἔχον τάξιν μέχρι τοσού-
 του πληρώσθη· ἐκ τῶν εἰσρεόντων ποταμῶν, μέχρι οὗτου
 διὰ τὸ πλῆθος παρεκχυθὲν τὸ ρεῖμα λάβρως ἐξέπεσεν εἰς τὸν
 Ἑλλήσποντον καὶ πολλὴν μὲν τῆς Ἀσίας τῆς παρὰ θά-
 λασσαν, ἐπέκλυσε οὐκ ὀλίγην δὲ καὶ τῆς ἐπιπέδου γῆς ἐν τῇ
 Σαμοθράκῃ θάλατταν ἐποίησε· καὶ διὰ τοῦτο ἐν τοῖς μεταγε-
 νεστέροις καιροῖς ἐνίους τῶν ἀλιέων ἀνεσπακέναι τοῖς δικτύοις
 λίθινα κιονόκρανα, ὡς καὶ πόλεων κατακεκλυσμένων (¹). »

Τὴν εἰδησιν ταυτὴν προφανῶς ἀναφέρει ὁ Διοδώρος οὐχι
 ὡς ἱστορικὸν γεγονός τοῖς πασι γνωστὸν καὶ προαποδεδειγ-
 μένον, ἀλλ' ὡς παραδόσιν διασωθεῖσαν παρὰ τοῖς Σαμο-
 θράξιν καὶ κατὰ συνεπειαν χρῆζουσαν ἐλεγχου. Παρατηροῦμεν
 οὖν δικαίως, ὅτι ὕδατα τὰ ὅποια θὰ ἤρχοντο ἀπὸ τοῦ Πόντου
 καὶ θὰ εἶχον τοσὴν δύναμιν, ὥστε ν' ἀνοιξοῦν τὸ περὶ τὰς

1. Βιβλ. Ε'. § 47.

Κυανεας στομα και το του Ελλησποντου, δεν θα κατεκλυ-
ζον μονην την Σαμοθρακην και «πολλήν τῆς Ἀσίας,» ως
αναφέρει η παραδοσις, αλλα και πασας τας παρακειμενας
νησους, και ολην την παραλιαν της Θρακης και Μακεδο-
νias, το δε πραγμα θα εγινετο αισθητον καθ' απασαν την
Μεσογειον και ουτω δεν θα ητο αγνωστον πασι τοις ιστο-
ριογραφοις. Τουτου δ' ενεκεν και ημεις, λαμβανοντες ως θε-
τικην πληροφοριαν τον καταποντισμον μερους της εν Σαμο-
θρακη επιπεδου γης, παραδεχομεθα ως αιτιαν αυτου, ουχι
πλεον τον κατακλυσμον, ον αναφερουσιν οι συγχρονοι του
Διοδωρου συμπατριωται μου, αλλα καθιζισιν τινα του εδα-
φους, ομοιαν εκεινης, ητις και ενταυθα και εις αλλα μερη
της Μεσογειου, κατα τους τελευταίους ταυτους χρονους, συν-
εβη συνεπεια σεισμων εξ ηφαιστεϊσμός, η, αλλης τινος
εργασίας ενεργουμένης εις τα εγκατά της νήσου τμήματα.
Ο Πλίνιος εν τη Φυσική Ιστορία του λόγον ποιούμενος
περι Σαμοθρακης, της οποιας την γεωγραφικην θεσιν και
τας σχεσεις αυτης προς τας παρακειμενας νησους και χω-
ρας ορίζει μετα μεγαλης λεπτομερειας, επισυναπτει, οτι με-
ταξυ Χερσονησου και Σαμοθρακης εκειντο παλαι ποτε η
Αλοννησος, η Γηθωνη, η Λαμπωνια και η Αλωπεκοννησος,
αιτινες ηδη επι της εποχης αυτου ησαν αγνωστοι (1). Η
πληροφορία αυτη του Πλινιου ειναι σαφης και ευκρινης. Προ-
κειται περι 4 νησων κειμενων μεταξυ Θρακικης Χερσονησου
και Σαμοθρακης, αιτινες προ αιωνων κατεποντισθησαν και
των οποιων η μνημη διετηρειτο εισετι επι των χρονων αυτου.

Συνδυάζοντες οθεν ολας τας πληροφορίας, οσας εν τοις εμ-
προσθεν διελαβομεν, ητοι : α') μεν οτι η Σαμοθρακη ανε-

1) Natur. Histor. Lib. IV, Cap. 12, § 23.

καθεν υπηρξε χωρα ηφαιστειωδης και οτι ετι και νυν συχνα-
 κισ ταρασσεται υπο σεισμων, των οποιων το κεντρον ευρι-
 σκεται εις το βορειοανατολικόν μερος της νησου παρα τη
 υφαλω Ζγοραφα, θ') δε οτι επι της υφαλου Ζγοραφα ετι
 και νυν απαντωνται ερειπια οικοδομων, κιονες, κιονοκρανα
 και μαρμαρα, γ') οτι, κατα την ειδησιν του Διοδωρου,
 εγνωριζον οι συγχρονοι αυτω Σαμοθρακες, οτι μερος της
 επιπεδου γης της νησου των, οπερ αλλοτε ητο κατωκημε-
 νον ευρισκετο ηδη υπο τα υδατα της θαλασσης, και δ') οτι,
 κατα την πληροφοριαν του Πλινιου, διεσωσε τεως η μνημη
 των ανθρωπων την υπαρξιν τεσσαρων νησων, κειμενων εν
 τω Θρακικω πελαγει μεταξυ Χερσονησου και Σαμοθρακης,
 δυναμεθα να εικασωμεν μετα πασης θετικοτητος, οτι παλαι
 ποτε η Σαμοθρακη συνειχετο μετα της απεναντι Θρακης,
 οτι εν τινι καθιζισει του εδαφους, ητις ειναι η του κατα-
 κλυσμου, ον αναφερει ο Διοδωρος, απεχωρισθη η Σαμοθρακη
 και εσχηματισθησαν εν τω μεσω αι τεσσαρες νησοι, ας ανα-
 φερει ο Πλινιος, και οτι εν τινι αλλη καθιζισει του εδαφους
 εξηφανισθησαν ολοτελως αι προμνησθεισαι νησοι, των οποιων
 τελευταιον ιχνος εναπεμεινεν η κορυφη της υφαλου Ζγοραφα.

Εις υποστηριξιν δε της εικασιας ταυτης ερχεται και η
 περι την Σαμοθρακην υδρογραφια, εξ ης πληροφορουμεθα,
 οτι ενω μεταξυ Ιμβρου και Σαμοθρακης τα υδατα ειναι
 λιαν βαθεια, τουναντιον μεταξυ Αινου και Σαμοθρακης το
 βαθος αυτων ειναι ολως ασημαντον, διο και ανεκαθεν επε-
 κρατησεν η ιδεα, οτι ημεραν τινα θα ενωθη η Σαμοθρακη
 μετα της Αινου, δια της συσσωρευσεως παντοειδους υλης, ην
 ο Εβρος διαρκως κατασυρει εις την θαλασσαν.